

Rámcová směrnice o strategii pro mořské prostředí

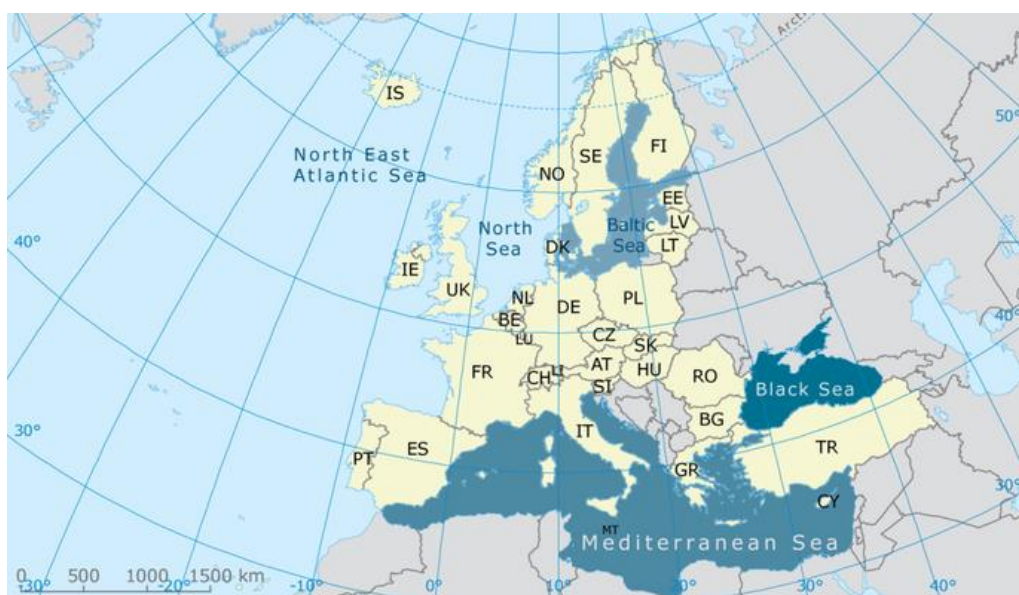
Ekotoxikologie vodních ekosystémů 2017

Seminární práce

Cílem rámcové směrnice Evropské unie o mořské strategii je účinněji chránit mořské prostředí v celé Evropě. Rámcová směrnice byla přijata dne 17. června 2008. V rámci směrnice byl vypracován seznam kritérií a metodologických norem, které členským státům pomohou v naplnění rámcové směrnice.

Hlavním cílem směrnice o mořském prostředí je dosažení dobrého stavu životního prostředí (GES) mořských vod EU do roku 2020 a ochrana zdrojů, na kterých závisí hospodářské a sociální činnosti související s mořem. Tato směrnice je první legislativní nástroj EU týkající se ochrany mořské biologické rozmanitosti. Udržení biologické rozmanitosti do roku 2020, je bráno jakožto základní kámen pro dosažení GES. Směrnice v legislativním rámci zakotvuje ekosystémový přístup k řízení lidských činností s dopadem na mořské prostředí. Tento přístup integruje koncepty ochrany životního prostředí a udržitelného využívání.

V rámci ochrany moří byly stanoveny evropské mořské regiony a sub-regiony na základě geografických a environmentálních kritérií. Směrnice uvádí čtyři evropské mořské regiony: Baltské moře, severovýchodní Atlantský oceán, Středozemní moře a Černé moře (Obrázek 1). Spolupráce mezi členskými státy jednoho mořského regionu a se sousedními zeměmi, které sdílejí stejné mořské vody, již probíhá prostřednictvím regionálních úmluv o mořích.

Obrázek 1: Mapa evropských mořských regionů (zdroj: <https://www.eea.europa.eu>)

Rámcová směrnice zahrnuje počáteční posouzení současného stavu životního prostředí národních mořských vod, posouzení dopadů na životní prostředí a socioekonomické analýzy lidských činností v těchto vodách. Směrnice dále stanovuje environmentální cíle a související ukazatele pro dosažení GES do roku 2020. Dále pak stanovuje zavedení monitorovacího programu pro průběžné hodnocení a vypracování programů určených k dosažení nebo udržení GES do roku 2020. Členské státy musí přijmout nezbytná opatření k dosažení nebo zachování dobrého stavu mořského prostředí nejpozději do roku 2020.

Každý členský stát může v rámci svých mořských vod určit případy v nichž nelze dosáhnout opatření ve stanovené lhůtě. Těmito důvody mohou být činnosti, za které dotyčný členský stát není odpovědný, přirozené příčiny, přírodní podmínky nebo vyšší moc. Dále pak úpravy fyzikálních vlastností mořských vod způsobené činnostmi z nadřazených důvodů veřejného zájmu. Členský stát tyto případy musí uvést ve svém programu a odůvodnit je.

Financování programů vypracovaných členskými státy jsou spolufinancovány Evropskou unií.

Kvalitativní deskriptory pro určování dobrého stavu prostředí

(pozn. Očíslované formulace deskriptorů byly převzaty z oficiální českého překladu směrnice)

Dobrá stav prostředí vyžaduje, aby všechny lidské činnosti byly vykonávány v souladu s požadavky na ochranu a uchování mořského prostředí. Kritéria dobrého stavu jsou stanovena ve formě jedenácti deskriptorů:

1. Biologická rozmanitost je zachována. Kvalita a výskyt stanovišť a rozložení a množství druhů odpovídá běžným fyziografickým, geografickým a klimatickým podmínkám.

V rámci každé z mořských oblastí je vypracován seznam příslušných druhů a funkčních skupin. Biologická rozmanitost se posuzuje rozšířením druhů, velikostí populace a stavem populace. V rámci stanovišť jsou sledovány abiotické vlastnosti i související biologická společenství. Kritéria pro posouzení stanovišť jsou rozložení, rozsah a stav stanovišť.

2. Nepůvodní druhy uvedené do prostředí v důsledku lidské činnosti se vyskytují v množství, jež nepříznivým způsobem neovlivňuje ekosystémy.

Zde jsou zkoumány způsoby a cesty šíření nepůvodních druhů v důsledku lidských činností. Pro sledování nepůvodních druhů se stanovují následující kritéria: četnost a charakteristika stavu nepůvodních druhů a vliv invazních nepůvodních druhů na životní prostředí.

3. Úrovně populací všech komerčně využívaných ryb a měkkýšů a korýšů jsou v rámci bezpečných biologických limitů, přičemž rozložení populace podle věku a velikosti svědčí o zdravé skupině.

Tento deskriptor se vztahuje na všechny populace, které jsou popsány v již existujících nařízeních a povinnostech rybářské politiky. Zde je sledována míra zatížení rybolovnou činností, reprodukční schopnost populací a rozložení populací podle věku a velikostí.

4. Všechny složky mořské potravní sítě se v rozsahu, v jakém jsou známy, vyskytují v běžném množství a rozmanitosti a na úrovních, kdy jsou schopny zajistit dlouhodobé bohatství druhu a zachování jeho plné reprodukční kapacity.

Popis složek mořských potravních sítí se zabývá aspekty toku energie a strukturou, velikostí a četností potravních sítí. Zde byly hodnoceny faktory: produkce na jednotku biomasy klíčových druhů nebo trofických skupin, podíl vybraných druhů na vrcholu potravních sítí a četnost klíčových trofických skupin.

5. Eutrofizace vzniklá lidskou činností je co nejnižší, zejména její nepříznivé účinky, jako jsou ztráty biologické rozmanitosti, degradace ekosystémů, rozvoj škodlivých řas a nedostatek kyslíku ve vodě u dna.

Eutrofizace mořských vod je posuzována ve směrnici 2000/60/ES. Posouzení spojuje informace o obsahu živin a rozsahu ekologických dopadů. V tomto případě jsou zahrnuty i vnitrozemské členské státy z důvodu zatížením živinami z řek v povodí. V rámci tohoto deskriptoru se stanovuje obsah živin v půdách a sledování přímých a nepřímých dopadů obohacování živinami.

6. Celistvost mořského dna je na takové úrovni, která zaručuje, že struktura a funkce ekosystémů jsou zajištěny a zejména ekosystémy mořského dna nejsou nepříznivě zasaženy.

Důležitým cílem je, aby fyzická zátěž na mořské dno způsobená člověkem nenarušovala složky ekosystému. Sledování vlivu lidské činnosti je v tomto případě náročné kvůli různým stupňům zátěže. Zde je posuzováno fyzické poškození s ohledem na biomasu a plochu daného biogenního substrátu. Dále je analyzován stav bentických společenství.

7. Trvalá změna hydrografických podmínek nemá nepříznivý dopad na mořské ekosystémy.

Trvalé změny hydrografických podmínek způsobené lidskými činnostmi mohou spočívat ve změnách přílivového a odlivového režimu, pohybu splavenin a sladké vody. Tyto změny mají potenciál ovlivnit mořské ekosystémy ve větším měřítku a jejich posouzení může poskytnout včasné varování. V tomto případě je sledována prostorová charakteristika a vliv trvalých změn.

8. Koncentrace znečišťujících látek nejsou na úrovních, které by vyvolávaly znečišťující účinky.

Sledování koncentrací znečišťujících látek a jejich nebezpečnosti pro mořské ekosystémy byla zavedena již ve starší směrnici 2000/60/ES, která stanovuje činnosti v oblasti vodní politiky. V rámci těchto ustanovení se sledují látky, překračují příslušné normy environmentální kvality stanovené podle čl. 2 bodu 35 a přílohy V směrnice 2000/60/ES („norma environmentální kvality“ tj. koncentrace určité znečišťující látky nebo skupiny látek

ve vodě, sedimentech nebo živých organismech, která nemá být z důvodu ochrany lidského zdraví a životního prostředí překročena; příklady sledovaných skupin látek: pesticidy, herbicidy, léčiva, těžké kovy, uhlovodíky, radionuklidy).

Dále pak látky, které jsou vypouštěny do mořských oblastí a jsou rizikové pro mořské prostředí. U sledovaných látek se posuzuje jejich koncentrace a vliv na prostředí.

9. Znečišťující látky v rybách a v jiných potravinách mořského původu nepřekračují úroveň stanovené právními předpisy Společenství nebo jinými příslušnými normami.

V jednotlivých mořských oblastech je monitorována přítomnost znečišťujících látek v požitelných tkání lovených a sbíraných druhů. Zde jsou definovány limity a analyzuje se počet a četnost znečišťujících látek.

10. Vlastnosti a množství odpadků v moři neškodí pobřežnímu ani mořskému prostředí.

V rámci škodlivosti odpadků se určuje zdroj odpadů a jejich potenciální toxicita pro mořské oblasti. Sledovanými parametry jsou vlastnosti odpadů a jejich vliv na mořské a pobřežní prostředí.

11. Uvádění energie, včetně hluku pod mořskou hladinou je na takové úrovni, která nemá nepříznivé účinky na mořské prostředí.

Hluk pod mořskou hladinou vzniká hlavně lidskou činností. Rozlišovány jsou zvuky s krátkým a dlouhým trváním. Většina komerčních činností, která mají za následek vysokou hladinu hluku, podléhá regulacím a povolení. Hluk pod mořskou hladinou je zkoumán v rámci hlasitých impulzivních zvuků o nízkém a středním kmitočtu v daném prostoru a čase, a nepřetržitých zvucích o nízkém kmitočtu.

První etapa provádění rámcové směrnice o strategii pro mořské prostředí

Mořské ekosystémy čelí jak na pevnině, tak na moři rostoucímu zatížení způsobenému lidskou činností. Zátěž mořských oblastí se zvyšuje kvůli stále se rozrůstajícím hospodářským činnostem. Zprávy členských států potvrzují, že evropská moře nejsou v dobrém stavu prostředí. Výsledky první etapy provádění směrnice byly zhodnoceny v roce 2014. Ze zpráv členských států plynou následující zjištění.

Až 39 % populací v severovýchodním Atlantiku a 88 % ve Středozezemním a Černém moři je stále loveno nadměrně a situace se zlepšuje pouze pomalu. Znečištění v mořském prostředí se místy snížilo, ale množství živin a některých nebezpečných látek stále překračuje přijatelné meze. Úbytek kyslíku jako důsledek znečištění živinami je závažný hlavně v Baltském a Černém moři. Odpadky v moři se stávají stále větším problémem. Více než 90 % buňáků ledních (Obrázek 2) v Severním moři má v žaludku plasty a na 100metrovém úseku pláže na Atlantickém pobřeží se najde v průměru 712 kusů odpadků. K dalšímu znehodnocování mořských ekosystémů přispívá i změna klimatu.

Srovnatelnost zpráv předložených členskými státy je nízká a ztěžuje koordinovanou činnost a analýzu. Přesto analýza první etapy provádění směrnice ukazuje, že je potřeba dosáhnout většího pokroku. Dalším cílem bude zamezit nedostatečnému a neúčinnému přístupu k ochraně životního prostředí. K odstranění zjištěných nedostatků je zapotřebí nejen řada opatření a vysoká úroveň cílů, ale rovněž odlišný způsob myšlení, pokud jde o provádění rámcové směrnice o strategii pro mořské prostředí. Kromě toho musí členské státy nejpozději do roku 2018 značně zlepšit kvalitu svých počátečních posouzení a svých environmentálních cílů tak, aby se zajistilo, že druhé kolo provádění bude větším přínosem.

Obrázek 2: Buňák lední (fotografie T. Müller)

Závěr

Mořské ekosystémy EU se potýkají s rostoucím zatížením způsobeným lidskou činností. Provádění rámcové směrnice o strategii pro mořské prostředí a přenesení ekosystémového přístupu do reality mořského prostředí je náročný úkol. Splnění vytyčených cílů představuje nezbytné minimum, pokud má být EU úspěšná při ochraně svých oceánů a moří, a má-li zajistit, že mořské vody budou udržitelným zdrojem pro budoucí generace.

Použité zdroje:

1. Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2008/56/ES ze dne 17. června 2008
2. Rozhodnutí Komise 2010/477/EU ze dne 1. září 2010 o kritériích a metodických normách pro dobrý stav prostředí mořských vod
3. Zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu: První etapa provádění rámcové směrnice o strategii pro mořské prostředí
4. Příručka Evropské komise „Naše oceány, moře a pobřeží“
<http://ec.europa.eu/environment/marine/eu-coast-and-marine-policy/marine-strategy-framework-directive/>